

ผลกระทบของนายประกันอาชีพต่อกระบวนการยุติธรรม

ในบทนี้จะกล่าวถึงผลกระทบของนายประกันอาชีพต่อกระบวนการยุติธรรมซึ่งก่อนที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้จำเป็นต้องศึกษาเริ่มตั้งแต่ลักษณะ และวิธีการประกอบอาชีพนายประกันในประเทศไทยว่ามีระบบการทำงานโดยมีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร มีกฎหมาย หรือองค์กรใดในการควบคุมการประกอบอาชีพ รวมถึงรายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพนายประกันว่ามากน้อยอย่างไร มีปัญหาในการดำเนินงานหรือในการประกอบอาชีพนี้หรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงผลดีและผลเสีย จากการประกอบอาชีพของนายประกันของไทยเปรียบเทียบกับของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก โดยมุ่งเน้นการประกอบอาชีพนายประกันของประเทศสหรัฐอเมริกาว่ามีลักษณะ ขอบเขตการดำเนินการอย่างไร มีปัญหาในการประกอบอาชีพอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลมาประมวลหาข้อสรุป อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการประกอบธุรกิจนายประกันอาชีพในประเทศไทยต่อไป

3.1 ลักษณะและวิธีการประกอบอาชีพนายประกันในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์นายประกันอาชีพ⁵¹ ที่ประกอบธุรกิจ ณ ศาลอาญา ประกอบกับการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ที่มีอาชีพทนายความ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการประกันตัวผู้หนึ่งทำให้พอทราบลักษณะและวิธีการประกอบธุรกิจประเภทนี้คือ

⁵¹ สุขุมมัลย์ สุโขบล "การประกันตัวในชั้นสอบสวน" หน้าที่ 64 - 66

3.1.1 ระบบการทำงาน

มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ขนาดของกลุ่มมีประมาณ 5-6 คน และอย่างน้อยกลุ่มหนึ่งจะมีผู้ร่วมงานไม่ต่ำกว่า 3 คน แบ่งประเภทของงานได้เป็น 3 ฝ่ายใหญ่ๆ คือ

มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ขนาดของกลุ่มมีประมาณ 5-6 คน และอย่างน้อยกลุ่มหนึ่งจะมีผู้ร่วมงานไม่ต่ำกว่า 3 คน แบ่งประเภทของงานได้เป็น 3 ฝ่ายใหญ่ๆ คือ

1. ฝ่ายहालुक้า วิธีการहालुक้า นั้น นายประกันอาชีพฝ่ายนี้ทำงานอยู่แถวบริเวณใต้ถนนศาลอาญา ซึ่งเป็นที่ทำงานของศาลอาญาในส่วนของงานฝากขังและการขอเยี่ยมผู้ต้องหาและจำเลยนายประกันอาชีพจะปะปนอยู่กับบุคคลที่มาติดต่อกับศาล โดยสังเกตดูว่าบุคคลใดมีปัญหาหรือมีความเดือดร้อนเกี่ยวแก่คดีในเรื่องใดก็จะเข้าทำการสอบถาม แนะนำ และชักชวน ให้บุคคลนั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของผู้ต้องหาหรือจำเลย เข้าใช้บริการของงาน หากต้องการจะขอประกันตัวต่อศาล แต่ไม่มีหลักทรัพย์ที่จะยื่นขอประกันตัว โดยอาศัยความได้เปรียบของคนที่พอรู้กฎหมายและมีความมักคั้นต่อขั้นตอนวิธีการขอประกันตัว นอกจากนี้การहालुक้า บางส่วนยังได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่มีอาชีพนายความบางคน แนะนำให้ญาติพี่น้องของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องการหาหลักทรัพย์ในการประกันตัวด้วย โดยนายความพวกนี้ก็จะได้รับค่าตอบแทนเป็นจำนวนเงินตามแต่จะตกลงกัน

2. ฝ่ายหาหลักทรัพย์ หลักทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นโฉนดที่ดิน รองลงมาคือ น.ส.3 และสมุดฝากเงินประจำของธนาคาร โฉนดที่ดินส่วนใหญ่มีเจ้าของนายประกันอาชีพเอง แต่เป็นของเจ้าของที่ดินที่ต้องการหาประโยชน์จากที่ดินของตน เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่จะมีฐานะเศรษฐกิจในระดับปานกลาง แต่อาศัยความไว้นื้อเชื่อใจกันระหว่างตนกับนายประกันอาชีพ จึงยอมเข้าเสี่ยงด้วย โดยที่เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาของที่ดินและการตกลงกัน ปัจจุบันนายประกันอาชีพบางคนหันมาใช้สมุดฝากเงินประจำของธนาคาร

ของตนเองมากขึ้น ส่วน น.ส.3 กลับมีการใช้น้อยลง

3. ฝ่ายช่วยงานทั่วไป เช่น การคิดค่าเงินเรื่อง การเขียนคำร้อง การเขียนแผนที่หน้าโฉนดที่ดิน การให้คำแนะนำปรึกษา เป็นฝ่ายที่ทำงานควบคู่ไปกับฝ่ายहाลูกค้า

3.1.2 ลักษณะการประกอบกิจการ

โดยความเป็นจริงแล้ว การประกอบธุรกิจของนายประกันอาชีพมีลักษณะเป็นนายหน้าหาประกันมากกว่าการเป็นนายประกันด้วยตนเอง เพราะในการทำสัญญาเป็นนายประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมิได้เป็นคู่สัญญาด้วยตนเอง หากแต่เจ้าของหลักทรัพย์นั้นเป็นคู่สัญญา การประกอบกิจการเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เสี่ยงมากที่สุดจะเป็นตัวเจ้าของหลักทรัพย์เอง ซึ่งโดยเหตุผลแล้วไม่น่าที่เจ้าของหลักทรัพย์จะยอมเข้าเสี่ยงต่อการสูญเสียหลักทรัพย์หรือความรับผิด หากเกิดการผิดสัญญาประกันขึ้น แต่เหตุที่เจ้าของหลักทรัพย์ยอมเข้าเสี่ยงนี้เพราะอาศัยความไว้นั่นเชื่อใจเป็นส่วนตัวระหว่างตัวนายประกันอาชีพและเจ้าของหลักทรัพย์ ซึ่งนายประกันอาชีพเองต้องมีจรรยาบรรณของอาชีพด้วย เพราะถือเป็นอาชีพของตนหากไม่รักษาความซื่อตรงหรือรักษาผลประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์แล้ว ย่อมจะไม่มีเจ้าของหลักทรัพย์โดยยอมเข้าเสี่ยงด้วย ดังนั้นในทางปฏิบัติแล้ว

1. โดยหลักการดำเนินคดี เมื่อมีการพิจารณาคดีทุกครั้งเป็นหน้าที่ของนายประกันที่จะต้องนำตัวจำเลยมาในการพิจารณา เจ้าของหลักทรัพย์จะมอบอำนาจให้นายประกันอาชีพเป็นผู้ทำการแทนในการพิจารณาคดีแต่ละนัด เป็นการควบคุมจำเลยอย่างใกล้ชิดและฟังการพิจารณาคดี ดูพฤติการณ์แห่งคดี คุนแนวโน้มว่าจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ เพื่อตัดสินใจว่าควรจะถอนประกันหรือควรให้ประกันต่อไป

2. ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกัน นายประกันอาชีพจะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องผู้ค้ำประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยแทนเจ้าของหลักทรัพย์เสมอ โดยเจ้าของหลักทรัพย์เพียงแต่มอบ

อำนาจให้เท่านั้น เป็นการสร้างความมั่นใจแก่เจ้าของหลักทรัพย์

การประกอบกิจการของนายประกันอาชีพ จำต้องอาศัยความซื่อตรงอย่างมากต่อเจ้าของหลักทรัพย์

3.1.3 การคัดเลือกลูกค้า

เพื่อเป็นหลักประกันให้เจ้าของหลักทรัพย์เกิดความมั่นใจว่า จะไม่สูญเสียหลักทรัพย์ไปโดยง่ายและเพื่อลดความเสี่ยงนี้ลง นายประกันอาชีพจึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกลูกค้าพอสมควรโดยอาจจำแนกได้เป็น 2 ประการคือ

1. การเลือกประเภทคดี นายประกันอาชีพจะคำนึงถึงอัตราค่าบริการที่จะได้รับเป็นหลักใหญ่ว่าการให้ประกันตัวนั้นจะได้รับค่าตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ เพราะในการประกันแต่ละครั้งเป็นการประกันตัวตลอดการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น และ บางครั้งก็เป็นการตกลงประกันตัวจนถึงศาลฎีกาค่าตอบแทนที่ได้ต่อคดีหนึ่งจึงต้องมีราคาสูงพอสมควรกับการรอคอยและการเสียเวลา คดีส่วนใหญ่ที่จะรับประกันจึงมักเป็นคดีที่มีการเรียกอัตราประกันในราคาสูงประมาณ 100,000 บาทขึ้นไปซึ่งตามอัตราการประกันตัวของศาล มักเป็นคดีเช่น ปล้นทรัพย์ พยายามฆ่า ชิงทรัพย์ฯ และ นายประกันอาชีพจะเรียกค่าบริการประมาณ 1,000 บาทต่อคดีๆหนึ่ง โดยนัยนี้การประกันตัวในคดีที่มีอัตราการประกันตัวต่ำมากๆ นายประกันอาชีพจึงมักไม่รับประกันให้

2. การเลือกผู้ต้องหาหรือจำเลย จะพิจารณาสิ่งต่างๆเหล่านี้ประกอบ คือ

2.1. ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมีที่อยู่แน่นอน จะอยู่ในต่างจังหวัดหรือในเขตกรุงเทพมหานครก็ตาม

2.2. ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมีอาชีพที่แน่นอน เช่น ค้าขาย ข้าราชการ

2.3. ต้องมีบุคคลมาทำสัญญาค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกคนหนึ่ง และผู้ทำสัญญาค้ำประกันต้องมีอาชีพที่แน่นอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมิให้ผิดสัญญาประกันตัว โดยเฉพาะผู้ค้ำประกันควรมีอาชีพเป็นข้าราชการ ซึ่งหากมีคนผิดสัญญาย่อมจะถูกฟ้องอันอาจมีผลถึงประวัติการทำงานและการสอบสวนทางวินัยได้ นับเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่บีบบังคับให้ผู้ค้ำประกันต้องดูแลผู้ต้องหา หรือจำเลยอย่างใกล้ชิด และทำให้เกิดความมั่นใจว่าหากจะมีการผิดสัญญาประกันตัว ผู้ค้ำประกันจะพยายามชดเชย ความรับผิดชอบตามที่ระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันจนครบถ้วน

3.1.4 รายได้

รายได้ของนายประกันอาชีพ นอกจากได้รับค่าตอบแทนในการใช้บริการของลูกค้ำแล้ว บางครั้งจะมีรายได้จาก

1. การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ญาติพี่น้องของผู้ต้องหา ในครั้งแรกที่เข้าทำการติดต่อสอบถามเพื่อพิจารณาและดูท่าทีว่าจะสมควรเสนอบริการให้หรือไม่ หากไม่เสนอบริการให้ หรือในกรณีที่ญาติพี่น้องผู้ต้องหาไม่มีหลักทรัพย์อยู่แล้ว แต่ไม่ทราบรายละเอียดวิธีดำเนินการ นายประกันอาชีพจึงเสนอบริการให้คำแนะนำ ติดต่อโดยรับค่าบริการตั้งแต่ 100-300 บาท

2. ในการนัดพิจารณาคดีของศาลแต่ละครั้ง นายประกันอาชีพจะได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 100-500 บาท เนื่องจากในการรับประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการประกันตลอดทั้งคดี ซึ่งอาศัยเวลาในการดำเนินคดีบางครั้งเป็นปี ๆ ดังนั้นในการประกอบธุรกิจจึงจำต้องมีหลักทรัพย์โดยเฉพาะโฉนดที่ดินเป็นสิบบ้าง โฉนด เพื่อให้รายได้ที่รับไม่ขาดตอนจากการสอบถามปรากฏว่ารายได้ที่ได้รับเฉลี่ยแล้วเดือนละประมาณ 5,000 บาท

3.1.5 ปัญหาของการประกอบธุรกิจ

โดยปกติการประกอบธุรกิจประเภทนี้ นายประกันอาชีพแต่ละกลุ่มมักจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการหาหลักทรัพย์มาวางประกัน โดยที่หากหลักทรัพย์ของนายประกันอาชีพกลุ่มหนึ่งมีไม่เพียงพอก็จะทำการรวมหลักทรัพย์จากนายประกันอาชีพกลุ่มอื่นเข้าด้วยกัน เป็นการร่วมมือและแบ่งรายได้ซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันปรากฏว่าธุรกิจประเภทนี้ได้รับความนิยมและเจริญก้าวหน้ามาก จึงมีนายประกันอาชีพกลุ่มใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาก ทำให้การประกอบธุรกิจมีการแข่งขันแย่งชิงลูกค้าและมีการตัดราคาในบางครั้งทำให้เกิดปัญหาต่างๆดังนี้

(1) สัญญาประกันที่นายประกันอาชีพเป็นนายประกันมักไม่มั่นคง เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผูกพันกับทรัพย์สินที่นำไปวางไว้เป็นหลักประกัน ถ้าเขาเห็นว่ามีโอกาสที่จะถูกลงโทษ เพราะพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์มีน้ำหนักก็จะถือโอกาสหลบหนีไปเลยผิดกับนายประกันที่เป็นญาติมิตรเพื่อนฝูง ผู้ต้องหาหรือจำเลยมักไม่กล้าหลบหนี เนื่องจากมีความเกรงใจว่าผู้ที่ขอประกันให้หนี้จะต้องเดือดร้อนถูกศาลสั่งปรับหรือยึดทรัพย์

(2) นายประกันอาชีพมักจะสร้างความเชื่อถือให้กับลูกค้าด้วยการแสดงว่า ตนรู้จักมักคุ้นกับเจ้าหน้าที่ศาล ผู้ดำเนินเรื่องหรือคุ้นเคยกับอธิบดีผู้พิพากษา รองอธิบดี หรือผู้พิพากษา และแอบอ้างว่าสามารถติดต่อวิ่งเต้นให้ได้พร้อมกับเรียกเรื่องเงินค่าติดต่อก่อน ทั้งนี้โดยอาศัยความรู้ที่ว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ศาลให้ประกันอยู่แล้ว และพอจะรู้ว่าคดีประเภทไหนที่ศาลให้ประกันหรือไม่ให้ประกัน เมื่อศาลให้ประกันตามที่คาดหมายไว้แล้วก็จะสมอ้างว่า การที่ศาลอนุญาตให้ประกันเป็นเพราะการติดต่อของตน

(3) มีปรากฏอยู่เสมอว่า นายประกันอาชีพนำเงินคดปลอมมายื่นขอประกันต่อศาล หรือมิฉะนั้นก็นำเอาที่ดินซึ่งไม่มีราคาตลาดมาให้สูง เมื่อมีการผิดสัญญาประกันก็ไม่สามารถบังคับตามสัญญาประกันได้ เป็นผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีอยู่เสมอและผลร้ายย่อมตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ที่อาจได้รับอันตรายจากการกระทำของผู้ต้องหา หรือจำเลยนี้

(4) นายประกันอาชีพมักเรียกเรื่องเงินค่าเช่าหลักประกันเพิ่มเติมจากที่ได้ตกลงกัน เมื่อไม่ยอมเพิ่มเงินให้ ก็จะหาเหตุถอนเงินประกัน โดยอ้างว่ามีความจำเป็นต้องนำหลักทรัพย์ไปประกันคดีอื่นแล้วยื่นคำร้องต่อศาลว่าผู้ต้องหา จำเลยจะหลบหนี ขอส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล บางรายก็ใช้วิธีนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปมอบให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมส่งศาลโดย

อ้างว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ซึ่งไม่เป็นความจริง การกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกนำตัวส่งศาลหรือถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับในวันศุกร์หรือวันหยุดราชการ

(5) นายประกันอาชีพบางรายบุให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีประกัน อ้างว่าถ้าหลบหนีไปแล้วไม่มีทางถูกจับหรือโอกาสถูกจับมีน้อยมาก เป็นเหตุให้ศาลรับนายประกันซึ่งเป็นญาติผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือยึดหลักประกันซึ่งเป็นของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง ต่อมาถูกจับได้จึงคิดว่าไม่ควรเชื่อคำบุของนายประกันอาชีพ ส่วนใหญ่มีการรับรองโดยญาติพี่น้อง หรือเพื่อนของผู้ต้องหาซึ่งสามารถเรียกร้อยเงินคืนได้ ศาลจึงมิใช่ผู้ใช้ดุลพินิจในการให้ประกันตัวแต่เพียงผู้เดียว เพราะการทำสัญญาของผู้ถูกกล่าวหาแก่นายประกันอาชีพอยู่นอกเหนือขอบเขตกฎหมายที่ศาล จะควบคุมได้ อิสระภาพของผู้ต้องหาจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจและความอำเภอใจของบุคคลที่ 3

(6) สำหรับประเทศที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกานี้ย่อมต้องมีการพัฒนาวิธีการการใหม่ ๆ เพื่อเป็นหลักประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี วิธีที่เห็นได้ชัดเจนและมีอิทธิพลต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาก คือ ระบบนายประกันอาชีพซึ่งประกอบธุรกิจเป็นผู้ขอประกันตัว เช่น นายประกันทั่วไป แต่งได้รับเงินตอบแทนในการเข้ารับรองนั้น โดยใช้วิธีการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทำสัญญาของใช้ค่าเสียหาย หรือมีของประกันจากผู้ถูกกล่าวหาหรือญาติของเขาและต้องจ่ายค่าบริการเป็นจำนวน 10 % ของจำนวนประกันทั้งหมดเพื่อเป็นการป้องกัน กรณีถูกริบทรัพย์ตามสัญญาประกัน ธุรกิจด้านนี้เจริญก้าวหน้ามาก เหตุเพราะศาลส่วนมากยังให้ความเชื่อถือกับการกำหนดความรับผิดชอบตามสัญญาประกันเป็นจำนวนเงินประกันในคดีความผิดที่มีโทษไม่ถึงขั้นประหารชีวิตแทน การพิจารณาข้อเท็จจริงด้านอื่นๆ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งไม่มีเงินสดหรือหลักทรัพย์ต้องพึ่งบริการของนายประกันอาชีพ

จากการศึกษาความเสี่ยงของนายประกันอาชีพในการรับประกันผู้ถูกกล่าวหา ณ ศาล Manhattan⁵² ปรากฏว่านายประกันอาชีพถูกริบเงินตามสัญญาเพียง 76 รายจาก 19,000 ราย

⁵² Daniel J Freed, and Wald Patricia M, Bail in United States (Washington D.C. May 27-29 , 1964), P 47

หรือคิดเป็นร้อยละ 0.35 และใน 76 รายนี้ ส่วนใหญ่มีการรับรองโดยญาติพี่น้อง หรือเพื่อนของผู้ต้องหาซึ่งสามารถเรียกเรื่องเงินคืนได้ ศาลจึงมีใช้ดุลพินิจในการให้ประกันตัวแต่เพียงผู้เดียว เพราะ การทำสัญญาของผู้ถูกกล่าวหา กับ นายประกันอาชีพอยู่นอกเหนือขอบเขตกฎหมายที่ศาลจะควบคุมได้ อิสรภาพของผู้ต้องหาจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจและความอำเภอใจของบุคคลที่ 3

Circuit Judge Skelly Wright กล่าวว่า ระบบนายประกัน อาชีพเป็นระบบที่น่ารังเกียจที่สุด ผลของระบบนี้ทำให้นายประกันอาชีพกลายเป็นผู้ถือฤกษ์แจก เป็นผู้ตัดสินว่าใครที่เขาจะเป็นนายประกันให้ มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด และใครซึ่งไม่อาจจ่ายเงินให้ได้ก็ต้องถูกจองจำ ศาลจึงมีหน้าที่เล็กน้อยในการกำหนดวงเงินประกันเท่านั้น

3.1.6 วิเคราะห์ระบบการประกอบธุรกิจของนายประกันอาชีพ

จากการสัมภาษณ์นายประกันอาชีพ⁵³ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับบุคคลผู้มีอาชีพทนายความ และ การสังเกตการณ์ขณะเข้าทำการเก็บข้อมูลคราวเมื่อเข้าขอสถิติประกันของศาลอาญา ที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ศาลอาญา พอสรุปสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดระบบนายประกันอาชีพขึ้นได้ว่า เป็นเพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องการอิสรภาพเป็นสำคัญ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีฐานะยากจนหรืออาจไม่มีหลักทรัพย์ประเภทที่ศาลยอมรับเป็นหลักประกัน เช่น โฉนดที่ดิน เงินสด⁵⁴ บังคับผลักดันอีกประการหนึ่งคือ การกำหนดระดับการตีราคาประกันในแต่ละฐานความผิดของศาลซึ่งถึง แม้ว่าในหนังสือคำแนะนำการติดต่อราชการศาลอาญา จะระบุอัตราค่าประกันที่ระบุไว้ในหนังสือคำแนะนำ จะเป็นเพียงตัวอย่างระดับการตีราคาประกันเท่านั้น เช่น ความผิดฐานช่องโจร ตีราคาไว้ 5,000 บาท หากแต่เมื่อมีผู้มาติดต่อเจ้าหน้าที่ประจำศาลจะบอกอัตราให้ทราบ

⁵³ อ่างแล้ว เชียงอรรถที่ 51

⁵⁴ อ่างแล้ว เชียงอรรถที่ 1

ซึ่งถือเป็นราคาขั้นต่ำที่สุดที่ศาลจะอนุญาตให้ ค่าบริการที่นายประกันอาชีพจะเรียกจากลูกค้า จึงมีตั้งแต่ 2,000-3,000 บาท 7,000-8,000 บาท หรือเป็นหมื่นบาท ขึ้นอยู่กับความสามารถในการต่อรองของนายประกันอาชีพ และความต้องการได้อิสระภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่ามีมากน้อยเพียงใด⁵⁵ ธุรกิจประเภทนี้จึงขยายตัวและได้รับความนิยมมากขึ้นทุกวันเพราะการประกอบธุรกิจประเภทนี้ นายประกันอาชีพแทบจะไม่ต้องเสี่ยงต่อผลของการประกันตัวเลย ผู้ที่เสี่ยงมากที่สุดจึงได้แก่เจ้าของหลักทรัพย์ที่อาจสูญเสียหลักทรัพย์จากการผิดสัญญาประกันตัว แต่เพราะเหตุที่ธุรกิจนี้เป็นอาชีพของนายประกันอาชีพ ซึ่งหากนายประกันอาชีพไม่มีความซื่อตรงต่อเจ้าของหลักทรัพย์ก็ย่อมต้องหมดอาชีพลงอย่างแน่นอน

ตามหลักกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรได้รับอิสระภาพระหว่างรอการสอบสวนและรอการพิจารณาคดีนั้น ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ เพราะศาลถือเกณฑ์ระดับราคาประกันตัว ตามตัวอย่างที่หนังสือคำแนะนำของศาลอาญา ระบุไว้เป็นมาตรฐาน การพิจารณาการให้ประกันตัวจึงยึดถือราคาของหลักทรัพย์ตามจำนวนเงินเป็นสำคัญมิได้มีการพิจารณาคฤหิณิจตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 กำหนดไว้เลย นายประกันอาชีพจึงฉวยโอกาสจากช่องว่าง ความแตกต่างทางเศรษฐกิจของประชาชนที่ยากจนแต่ต้องเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรม ถือโอกาสหากำไรจากบุคคลเหล่านี้ ชำรายการประกันตัวในชั้นสอบสวน ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจยังยึดถือระดับการตีราคาประกันตัวของศาลอาญาเป็นหลักเช่นกัน โดยอ้างว่าเพื่อให้ทางปฏิบัติดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งนับเป็นความเข้าใจที่ผิดอย่างมาก ส่งผลร้ายต่อโอกาสที่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้มีโอกาสได้รับการประกันตัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้ต้องหาจะได้รับการประกันตัวหรือไม่นั้น บ่มขึ้นอยู่กับอำนาจการวินิจฉัยของนายประกันอาชีพว่า จะยอมรับให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยใช้บริการหรือไม่ มีใช้อำนาจวินิจฉัยของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว

⁵⁵ อ้างแล้ว เรื่องเดียวกัน

3.2 ผลดีและผลเสียจากการประกอบอาชีพ

ปัญหาที่ว่า การมีนายประกันอาชีพมีข้อดีข้อเสียอย่างไรหรือไม่ ผลจากการสำรวจพบว่า ประมาทกึ่งหนึ่งของประชากรตัวอย่างมีความเห็นว่า มีข้อเสียมากกว่าข้อดี ซึ่งอายุ ลักษณะหน้าที่ สถานภาพสมรส ระยะเวลารวมทั้งสิ้นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม การมีอำนาจสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ทำให้เกิดความผันแปรเกี่ยวกับทัศนคติในเรื่องนี้มีนัยสำคัญทางสถิติข้อมูลตามตาราง ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวแปรและ กลุ่มย่อย	ข้อดี มากกว่า ข้อเสีย	ข้อเสีย มากกว่า ข้อดี	ข้อดี ข้อเสีย เท่ากัน	รวม	จำนวน
อายุ (ปี)					
20 - 29	12.6	56.6	30.8	100.0	159
30 - 39	12.3	52.6	35.1	100.0	114
40 - 49	11.9	46.4	41.7	100.0	84
50 ปีขึ้นไป	8.3	35.2	56.5	100.0	108
รวม	11.4	48.8	39.8	100.0	465
ลักษณะหน้าที่					
ผู้พิพากษา	7.7	39.7	52.6	100.0	116
พนักงานอัยการ	10.9	48.4	40.7	100.0	128
ตำรวจ	8.6	61.9	29.5	100.0	105
ทนายความ	17.8	46.7	35.5	100.0	107
รวม	11.2	48.9	39.9	100.0	456
สถานภาพสมรส					
โสด	16.0	51.3	32.7	100.0	156
สมรสแล้ว	9.0	47.6	43.4	100.0	309
รวม	11.4	48.8	39.8	100.0	465

ระยะเวลารวมทั้งสิ้น
ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ

การใช้กฎหมาย (ปี)

0 - 9	13.1	55.1	31.8	100.0	245
10 - 19	11.8	43.0	45.2	100.0	93
20 - 29	10.3	39.7	50.0	100.0	78
30 ปีขึ้นไป	4.1	42.9	53.1	100.0	49
รวม	11.4	48.8	39.8	100.0	465

การมีอำนาจสั่งคำร้องฯ

มีหรือเคยมี	8.9	45.1	46.0	100.0	224
ไม่มี	13.7	52.3	34.0	100.0	241
รวม	11.4	48.8	39.8	100.0	465

ที่มา: การให้ประกันตัวระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดีในทัศนคติของเจ้าพนักงานการยุติธรรม, กรุงเทพฯ, สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2523, หน้า 139

จากตาราง ปรากฏทัศนคติของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีนายประกันอาชิวามีผลเสียมากกว่าผลดี แสดงว่าการประกอบธุรกิจดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาจึงมีผลต่อทัศนคติ อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า การก่อให้เกิดปัญหามีได้หมายความว่านายประกันอาชิวามีผลเสียมากกว่าผลดี ทั้งข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงทัศนคติเท่านั้น ไม่อาจนำมาเป็นข้อสรุปได้

การพิจารณาว่านายประกันอาชีวะมีผลเสียมากกว่าผลดีหรือไม่ จำเป็นต้องศึกษาถึงผลกระทบของนายประกันอาชีวะต่อกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกับนายประกันที่ความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาและจำเลยเป็นการส่วนตัวหรือที่เรียกว่า นายประกันพึ่งพา เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงผลเสียด้วย

3.2.1 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

ด้วยเหตุที่นายประกันอาชีวะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้เพราะ ผู้ต้องหาและจำเลยต้องการอิสรภาพเป็นสำคัญ นายประกันอาชีวะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีหลักทรัพย์เป็นของตนเองได้รับการปล่อยชั่วคราว ในขณะที่เดียวกัน นายประกันอาชีวะได้ฉวยโอกาสหากำไรจากบุคคลเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจของตน ซึ่งก่อผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ดังจะได้พิจารณาต่อไปนี้

ผลดีของนายประกันอาชีวะต่อกระบวนการยุติธรรม

1. เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงมีบทบัญญัติ กฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราวขึ้น แต่รัฐไม่สามารถทำหน้าที่ในส่วนนี้ได้ เนื่องจากการประคับประคองใช้หลักทรัพย์ และบุคคลที่มาเป็นนายประกัน ซึ่งรัฐเองขาดทั้งงบประมาณ และบุคลากรมาทำหน้าที่ นายประกันอาชีวะจึงเปรียบเสมือนผู้เข้ามาทำหน้าที่ แทนรัฐ อันจะส่งผลดีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย และตัวองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

2. นายประกันอาชีวะทำให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีหลักทรัพย์ ได้รับการประกันตัวไป ทำให้มีโอกาสออกไปแสวงหาหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่และทำให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทำให้มีการลงโทษต่อผู้ที่มีได้กระทำผิด ดังคำกล่าวที่ว่าปล่อยผู้กระทำผิดจับคนดี กล่าวโทษ

ผู้บริสุทธ์หนึ่งคน

3. ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นหน่วยงาน นายประกันอาชีพสามารถช่วยระบายนความแออัดคับเคียดของสถานที่ควบคุมผู้คุมขัง ในกระบวนการยุติธรรมได้ทำให้รัฐไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณค่าใช้จ่าย ค่าจ้างเจ้าพนักงานควบคุม คุก ค่ารักษาพยาบาลผู้ต้องหา นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อพิจารณาพิพากษาของศาลด้วย เพราะโอกาสในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังกับผู้ต้องหาที่ได้รับอนุญาตให้มีการประกันตัว ไปเยี่ยมแตกต่างกัน

4. นายประกันอาชีพสามารถช่วยในการติดตาม จับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย มาส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้เพื่อมิให้หลักทรัพย์ถูกยึด เนื่องจากการผิดสัญญาประกันตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี ทำให้รัฐสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามกระบวนการพิจารณาพิพากษาของรัฐ

ผลเสียของนายประกันอาชีพต่อกระบวนการยุติธรรม

1. นายประกันอาชีพในปัจจุบันยังไม่ถูกควบคุมจากกฎหมายหรือองค์กรใดจึงอาจมีการประกอบธุรกิจโดยมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นสำคัญ จึงมีการใช้เงินดบปลอม หรือ หลักทรัพย์ที่ไม่มีราคามาใช้ขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้เกิดผลเสียต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรมได้เนื่องจากไม่สามารถบังคับคดีได้ ในกรณีที่มีการผิดสัญญาโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

2. นายประกันอาชีพ เข้ามาประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอาศัยค่าตอบแทนที่ได้รับอาจจะเป็นช่องทางให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีได้ทำให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ไม่สามารถเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

3. นายประกันอาชีพ อาจมีการเรียกค่าตอบแทนสูงเกินส่วน และอาจใช้จุดนี้

เป็นเครื่องมือในการบีบผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อขอค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น โดยขู่ว่าจะมีการถอนประกันหากไม่ให้หรือ จับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยแจ้งว่าหลบหนี โดยอาศัยองค์การของรัฐเป็นเครื่องมือ

4. นายประกันอาชีพ อาจแอบอ้างหลอกลวงว่ารู้จักสนิทกับเจ้าหน้าที่หรือสามารถวิ่งเต้น ให้หลุดคดีก็ได้ ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพพจน์ ในกระบวนการยุติธรรมได้ เนื่องจากนายประกันอาชีพในปัจจุบันยังไม่ถูกควบคุมจากกฎหมายหรือองค์การใด

3.2.2 ผลดีผลเสียของนายประกันอาชีพ ศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบกับนายประกันพึ่งพา

ผลดี

1. ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีหลักทรัพย์สามารถได้รับการประกันตัว โดยอาศัยหลักทรัพย์ของนายประกันอาชีพที่ให้เข้ามาเพื่อแลกกับค่าตอบแทนที่เรียกจากผู้ให้บริการ ในขณะที่นายประกันพึ่งพาหรือญาติมิตรอาจไม่มีหลักทรัพย์เพียงพอ ในการขอประกันตัว ทำให้ผู้ต้องหาต้องถูกควบคุมก่อนการพิจารณาคดีโดยไม่จำเป็น

2. นายประกันอาชีพ ทำให้ผู้ต้องหาสามารถได้รับการประกันตัวออกไปเพื่อแสวงหาหลักฐานมาใช้พิสูจน์ ความบริสุทธิ์ของตนเองได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในการสูญเสียหลักทรัพย์ เพราะนายประกันอาชีพได้ค่าตอบแทนในการทดแทนความเสี่ยงในขณะที่นายประกันพึ่งพาหรือญาติมิตร อาจไม่ยอมเข้าประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในกรณีที่เป็นคดีร้ายแรงเนื่องจากกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

3. นายประกันอาชีพ ย่อมต้องมีมาตรการในการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่

ตนเองได้ประกันตัวออกมา เพราะไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว เนื่องจากเป็นการประกันตัวเพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าตอบแทน ในขณะที่นายประกันทั้งพาหรือญาติมิตร มีนิตสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว เมื่อประกันตัวออกมาแล้วขอมไม่ใช้มาตรวจการในการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยอันอาจเป็นโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปได้

4. นายประกันอาชีพสามารถจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาลได้ เพื่อขอลดค่าปรับในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี อันเป็นการการผิดสัญญาประกันได้ดีกว่า ในขณะที่นายประกันทั้งพาหรือญาติมิตรอาจไม่กระตือรือร้นในการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย มาเพื่อส่งคืนศาล ทั้งไม่รู้ขั้นตอนและผลของการผิดสัญญา ตลอดจนวิธีแก้ไขให้ต้องรับผิดชอบลงเหมือนนายประกันอาชีพ

5. นายประกันอาชีพสามารถติดต่อให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในเรื่องคดีได้ดีกว่า เนื่องจากประกอบเป็นอาชีพ ในขณะที่นายประกันทั้งพาหรือที่เป็นญาติมิตรอาจไม่รู้และเข้าใจระเบียบวิธีปฏิบัติของศาล ทำให้ผู้ต้องหาอาจคิดหลบหนีเพราะไม่ทราบความหนักเบาของโทษหรือความผิดที่จะต้องได้รับ

6. นายประกันอาชีพขอมไม่ขอมสมคบหรือปล่อยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี เนื่องจากกลัวหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัวถูกยึดขายทอดตลาดบังคับชำระหนี้ตามสัญญาประกัน ในขณะที่ นายประกันทั้งพาหรือที่เป็นญาติมิตรอาจสงสารหรือเห็นใจ สมคบกันปล่อยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี โดยขอมเสียหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัว

ผล เสีย

1. สัญญาประกันของนายประกันอาชีพมักไม่มั่นคง เนื่องจากอาจมีการเสนอ โฉนดที่ดินปลอม หรือหลักทรัพย์ที่ไม่ราคาเข้ามาขอประกันตัวทำให้ไม่สามารถบังคับคดีได้ ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกัน ในขณะที่นายประกันที่เป็นญาติมิตรกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นพี่น้อง เตือน รื้อนหากใช้หลักทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือโฉนดที่ดินปลอมในการขอประกันตัว ทำให้ไม่มีกรณีดังกล่าว
2. ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการประกันโดยนายประกันอาชีพ ซึ่งได้รับค่า ตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยนอาจหลบหนีทำให้มีการผิดสัญญาประกันได้โดยง่าย ในขณะที่นายประกัน พังพาหรือญาติมิตรที่ไปประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาไม่ต้องกลัวการหลบหนี เพราะผู้ต้องหาหรือ จำเลยกลัวนายประกันที่เป็นญาติมิตรต้องเตือนร้อนจากการถูกยึดหลักทรัพย์ในกรณีผิดสัญญา
3. นายประกันอาชีพย่อมต้องควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างเข้มงวด เพื่อ ป้องกันมิให้หลบหนีจึงอาจก่อให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ในขณะที่ นายประกันที่เป็นญาติมิตรมิได้มีการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยเนื่องจากมีความสัมพันธ์กันจึง ไม่มี กรณีการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพเหมือนกรณีของนายประกันอาชีพ
4. นายประกันอาชีพมักเรียกค่าตอบแทนสูงเพื่อแลกเปลี่ยนกับความเสียหายในการ หลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้เกิดการเอาเปรียบเกินเลยได้ในขณะที่นายประกันพัง พาหรือที่เป็นญาติมิตร ยอมเข้ารับภาระในการประกันตัวโดยมิได้หวังผลตอบแทนแต่ถือเป็นการช่วย เหลือกันในหมู่เพื่อนฝูงหรือญาติมิตรเท่านั้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่านายประกันอาชีพมีผลดีมากกว่าผล

เสียเพราะสิทธิเสรีภาพย่อมมีความสำคัญยิ่ง ส่วนผลเสียนั้นเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้อง
 สอดส่องควบคุมดูแลแนะนำแก่ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ ดังเช่นที่ศาลอาญาปฏิบัติอยู่ทั้งหากรัฐมี
 มาตรการในการควบคุมการประกอบอาชีพอย่างรัดกุม การประกอบอาชีพย่อมถูกจำกัดอยู่ภายใน
 ขอบเขต อันจะช่วยลดผลเสียอันเกิดจากการประกอบอาชีพนายประกัน ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย
 ที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถจะประกันตัวเองได้มีโอกาสที่จะได้รับผลแห่งสิทธิที่ได้รับการสันนิษฐาน
 ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงมาตรการในการควบคุมการประกอบอาชีพนายประกันใน
 บทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย